MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYIMLAR ve BASILI EĞİTİM MALZEMELERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNCE HER HAFTA PAZARTESİ GÜNLERİ ÇIKARILIR İLGİLİ MAKAM VE MÜESSESELERE PARASIZ GÖNDERİLİR.

T. C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
TEBLİĞLER DERGİSİ

YILLIK ABONESİ 1000 KURUŞTUR. ABONE TUTARI MALSANDIKLARINDAN BİRİNE YATIRILMALI VE ALINACAK MAKBUZ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYIMLAR VE BASILI EĞİTİM MALZEMELERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE GÖNDERİLMELİDİR.

CİLT: 37 | 22 TEMMUZ 1974 | SAYI: 1798

Talim ve Terbiye Kurulu Kararları:

TEMEL EĞİTİM VE ORTA ÖĞRETİMDE AHLÂK DERSLERİ PROGRAMI

«Çocuklarımıza töre ve geleneklerimizle millî hasletlerimize uygun ahlâk kaidelerini öğretmek» amacı ile ilk ve orta dereceli okullarımıza konulması Hükümet Programında öngörülen «Ahlâk Dersleri»ne ait Program, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak Talim ve Terbiye Kurulunca ön taslak halinde hazırlanmış ve bilgi edinilmek üzere 9. Şûra üyelerine sunulmuştur.

AMAÇLAR:

Öğrencilerin:

1. Tarih boyunca bağımsız yaşamış, hak ve hürriyetleri için savaşmış Türk milletinin bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında, millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi, Türk toplumunun refah ve mutluluğunu arttırmayı ve Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmayı öngören inancı paylaşmaları için gerekli ortamı hazırlamak;

2. Asıl teminatını vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı teşkil eden, hürriyete, adalete ve fazilete âşık evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet edilmiş Anayasamızı, insan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle kurmaları ve korumaları için gerekli anlayışı kazanmalarını sağlamak;

3. Töre ve geleneklerimiz ile millî hasletlerimize uygun ahlâk kurallarını öğrenmelerine yardımcı olmak;

4. Türk toplumunun ahlâki ve ve manevi değerlerini kazanmaları için gerekli ortamı hazırlamak;

5. Toplum yaşayışını dikkatle inceleme alışkanlığı kazanmalarına ve böylece toplum değerlerini tanımalarına ve insan ilişkilerini anlamalarına yardımcı olmak;

6. Hür ve demokratik ilkelere dayalı sosyal yaşayışımızda yeri olan düşünce ve inanç hürriyetini kavramaları için imkân ve ortam hazırlamak;

7. Günümüze kadar gelen ve her zaman tartışma konusu yapılan ahlâk görüşlerini tanımaları hususunda yardımcı olmak;

8. Türk toplumunda mutlu bir evliliğe ve ana - babalığa önem veren ahlâk anlayışını kazanmalarını sağlamak;

9. Aile hayatında huzurun temelini teşkil eden uyanıklığın değerini kavramalarına imkân hazırlamak;

10. Ailenin daha başarılı ve mutlu olması için kişiler arasında olumlu ilişkilerin pekişleştirilmesine yardımcı olacak anlayışı geliştirmeleri için ortam hazırlamak;

11. Aile ve toplumun etkili birer üyesi olmaları için, gerekli tutumları ve değerleri anlamalarına ve geliştirmelerine yardımcı olmak;

12. Hareketlerinde veya karar verme sürecinde temel olarak kullanılabilecek bilgi ve davranışları kazanmalarını sağlamak ve liderlik kabiliyetlerini geliştirmek;

13. Davranışlarının ve olaylar karşısında takımları muhtemel tavırların sonuçlarını değerlendirmeleri için imkân ve ortam hazırlamak;

14. Kendilerini tamamlamalarına ve toplumun ilerlemesine katkıda bulnan kişisel ve çevresel yetkinlikleri geliştirmelerine yardımcı olmak;

15. Kendilerinin itibarını yükseltecek ve davranışlarına rehberlik edecek ahlâkî ve manevi değerlerle ilgili kuralları geliştirmelerine yardımcı olmak;

16. Geçerli ahlâk yargılarında bulunabilmeleri için gerekli ortamı hazırlamaktır.

AÇIKLAMALAR:

Yukarıda belirtilen amaçların, tesbit edilen program muhtevası çerçevesinde gerçekleştirilebilmesi için:

I. Ahlâk derslerinin işlenişinde daima «pratik» olan husus, hareket noktası yapılmalıdır. Bu bakımdan temel eğitim ve orta öğretim okullarında ahlâk eğitiminin bütün ders içi ve dışı faaliyetleri ile ilgili yaygın uygulaması yanında, ahlâk derslerinde soyut kuralları öğretmekten çok, geçmiş ve günlük yaşayışın «iyi» örneklerine yer verilmelidir.

Bilindiği gibi, yaşanmış değerler olmadıkça, çocuklar ezberciliğe ve taklitçiliğe yönelirler; bunun için, değerlerin yaşanmış ve anlaşılmış olmasının sağlanması gerekir. Nitekim, kanuna itaat, iyi vatandaşlık duygusu, hürriyet ve eşitlik vb. kavramlar, çocuğa medenî cesaret ve ödeve bağlılık örnekleri içinde ve toplum hayatındaki rolleriyle birlikte verildiği takdirde anlam kazanır. Aynı zamanda, millî edebiyatın ve dünya edebiyatının klâsik büyük örneklerinden, destanlardan, menkıbelerden, hikâyelerden, masallardan, kıssalardan aktarmalara gerektiği ölçüde yer verilmeli ve öğrencilerin bunları kendi tecrübe birikimleri içinde değerlendirmelerine ve pratik sonuç çıkarmalarına imkân hazırlanmalıdır.

Şüphesiz çocuğun çıkaracağı sonucun, yapılan değerlendirmelerin, onun davranışlarına ve yaşayışına dönüştürülmesi söz konusu olduğuna göre, bunun da «töre ve geleneklerimiz ile millî hasletlerimiz»e ters düşmeyecek, aksine bunları pekiştirecek biçimde olmasına «millî değerler»e uygunluğunun sağlanmasına gereken titizlik gösterilmelidir.

II. Öğrencileri önce akranları ile ciddi konularda tartışmaya ve sonunda uzlaşmaya varan yolları denemeye hazırlamalı; karşısındakinin sözü bitinceye kadar dinlemeye, bittikten sonra söz alarak cevap vermeye; tartışmaya öfke ve taşkınlık, gücenme karıştırmamaya; mantıklı muhakemeye alıştırmalı ve onlara gerektiği ölçüde rehberlikte bulunulmalıdır.

III. Bir bakıma «töre ve geleneklerimiz ile millî hasletlerimiz»e inancın eğitimi demek olan ahlâk eğitimi, tarihten ve tarihimizde büyük fedakârlıkları ve cesaretleri göze alan inanç örneklerine dayandırılarak verilmelidir.

Özellikle, ilkokul çağındaki ve hatta bir dereceye kadar ortaokul çağındaki çocukların günlük hayatta söylenen, tekrar-

lanan şeylere pek çabuk inandıkları bilinen gerçek olduğuna ve dolayısıyle inancın basit telkin olaylarıyla sağlanması da mümkün bulunduğuna göre, aldatıcı ve gösterişçi olaylardan, onların gerektiği ölçüde uzak kalmalarını sağlamaya önem verilmelidir. Öğrencilere, her şeyden önce, mümkün olduğu kadar, ideal değerlerin taşıyıcıları ile temasta bulunabilecekleri okul ortamı hazırlanmalıdır. Bu bakımdan, üstün hareketleri ve davranışlarıyla tarihe mal olmuş kahramanların, büyük fazilet sahibi kişilerin nasıl aynı zamanda büyük ahlâk, din, fikir, vatan vb. değerlere inandıkları da ayrıca örneklendirilmelidir ki öğrenciler ideal inancını basit telkin olaylarından ayırmayı başarabilsinler.

IV. Atalarımızın bize armağan ettiği, eşsiz tarihimizi süsleyen en şanlı fazilet ve kahramanlık menkıbelerinin karakter eğitimindeki rolü asla unutulmamalı ve bu sebeple üstün ahlâk değerlerine, ruh asaletine, sanata ait menkıbelerin çok zengin kültür mirasını teşkil eden örneklerine, konuların işlenişinde yer verilmelidir.

Bu bakımdan, insan haklarına saygı, mazlumlara merhamet, yoksullara ve düşkünlere yardım, dinî duyguları hoşgörme, küçüklere sevgi, büyüklere saygı gibi Türk milletinin karakterini ve hasletlerini teşkil eden ana özelliklere ait örnekler yoluyla, öğrencilerimizin davranışlarında millî değerlerin yansımasına imkân sağlanması uygun olur.

V. Ahlâk derslerinde yaşayışı ön plânda bulundurmayan bir tutum asla maksadı gerçekleştirmeye yardım edemez. Esasen, öğrencilerin kafalarında cevap bekleyen problemler, konu olarak ele alınmadığı, üzerinde durup düşünülmediği, incelemediği ve bir eleştirmeye tabi tutulmadığı sürece ders, değerini ve beklenen yararını kaybeder. Bu sebeple, öğrencilerin ilgili problemlerinin cevapsız kalmaması yolu, ahlâk derslerinde daima tercih edilecek bir tutum olmalıdır.

VI. Lise ve dengi meslek okullarında da iyi vatandaş ve medenî insan olmanın özelliklerine, genel eğitim muhtevası ve mesleğe hazırlık çalışmaları içinde temas yolları aranmalı ve öğrencilerin bu özellikleri kazanmaları için, gerekli ortam hazırlanmalıdır.

Meslekî ve teknik öğretim okulları, programları gereği, hayata dönük çalışmalara yöneltilmiş bulunduğu cihetle, ahlâk derslerinde, öğrencilerin asıl görevlerini yapmaya hazırlanmalarında, iş ve meslek ahlâkı kazanmalarında bu nokta gözden uzak tutulmamalıdır. Öğretmen her zaman, öğrencileri tarafından girişilen ve gerçekleştirilen çalışmaların en iyi sonuçlarını, ahlâk dersleriyle sıkı bir ilişki kurarak değerlendirmelidir. Bu bakımdan, her yerde yapıldığından çok, meslekî ve teknik öğretim okullarında ahlâk dersi, insanoğlunun bilimsel ve teknik problemler karşısında türlü zaferlerini ve başarılarını değerlendirmeye yöneltilmeli; tarihî kıyaslamalar yoluyla, öğretmen, öğrencilerini içinde yaşadıkları çağı daha iyi anlamalarına imkân ve ortam hazırlamalı ve böylece devamlı ilerlemekte olan insanlığın vazgeçilmez yeniliklerini ve insanoğlunun madde üzerindeki üstünlüğü gerektiği ölçüde belirtmelidir.

VII. Ahlâk derslerinde insanla ilgili açıklama ve yarumların, felsefe, sosyoloji ve psikoloji veya başka herhangi bir bilim dalıyla ilişkisi olsa bile, bu açıklama ve yorumların temel amacı öğrencilerin seviyeleri ve tecrübe birikimleri de hesaba katılarak, onları iyi davranışlara örnek hareketlere özendirmeğe çalışmak olmalıdır.

VIII. Ahlâk derslerini okutan öğretmenler, felsefi düşüncelerin açıklanmasında soyutluğa düşmekten ve kesin yargılara gitmekten titizlikle sakınmalıdırlar.

Öğrenciler tarafından ortaya konulacak pek çok problem, esasen programın çeşitli bölümleriyle ilgili olabilir ve öğretmenler de onların önbilgilerini yoklayarak, kendileriyle birlikte konuya eğilmeyi sağlayabilirler. Bu bakımdan, işlenen konularda derinlik kazanılmasında öğrencilerin de işe katılmaları sağlanmalıdır.

Ahlâk dersi okutan öğretmenlerin, öğrenci problemleri ile günlük probleri birlikte ele alıp incelemeleri çok tabii olmakla beraber, programın amaç ve muhtevasına aykırı düşecek ve çok değişik yorumlara yol açabilecek biçimde bir uygulamaya geçmekten de özellikle kaçınmaları gereklidir.

Öğretmenlerin görevlerinden biri de öğrencilerine insan haysiyetine saygı telkin etmektir. Bu bakımdan, ahlâk derslerinde problemler incelenirken öğrencilerin, özel ve kişisel problemleri teşhir edilerek onların arkadaşları arasında küçük düşürülmesine asla meydan verilmemelidir.

TEMEL EĞİTİM VE ORTA ÖĞRETİMDE AHLÂK DERSLERİ
Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi

	İKİNCİ DEVRE			
İLKOKUL	IV. Sınıf	V. Sınıf		Toplam
	1	1		2
ORTAOKUL	I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf	Toplam
	1	1	1	3
LİSE VE DENGİ OKULLAR	I Sınıf	II. Sınıf		Toplam
	1	1		2

KONULAR:

İlkokul:

İlkokul programı uygulamada esnekliğe imkân verecek şekilde düzenlenmiştir. Öğretmen, çevre şartlarını ve farklı olgunluk seviyelerindeki çocukların ihtiyaçlarını dikkate alarak, aşağıdaki ünitelerden bazılarını seçebileceği gibi, ünite içinde bazı konulara ağırlık verebilir ve bazı konulara yer vermeyebilir.

IV. SINIF

ÇOCUK VE ÇEVRESİ

I. Ünite: Çocuk ve okul
II. Ünite: Çocuk ve ailesi
III. Ünite: Çocuk ve gelişmesi

İNSANIN KENDİSİ HAKKINDA BİLGİSİ
IV. Ünite İnsanın kendini tanıması
V. Ünite: Geçerli bir hal ve gidişe uymak
VI. Ünite: İnsanın düşüncesini ve bakış tarzını geliştirmesi

V. SINIF

BUGÜNÜN DÜNYASI İÇİNDE İNSAN
I. Ünite: Toplum içinde insan
II. Ünite: Meslek çevresi içinde insan
III. Ünite: İnsan ve grup ahlâkı

YETİŞKİNİN ŞARTI VE DURUMU
IV. Ünite: Aile ahlâkı
V. Ünite: Ahlâk ve emek
VI. Ünite: Milletlerarası ahlâk

IV. SINIF
ÇOCUK VE ÇEVRESİ

ÜNİTE I: ÇOCUK VE OKUL

A. Çocuğun okula intibakında ahlâk dersinin rolü ve önemi:

1. Ahlâk dersinin tanıtılması:

a. Ahlâk dersini niçin okuyoruz?

b. Ahlâk dersinin anlamı ve belli başlı amaçları:

(ı). Ahlâk dersinin belli başlı konuları;

(ıı). Değer - biçme, değer verme, öğrenci faaliyetleri, imtihanlar, okulun havası;

(ııı). Öğrencileri «olması gereken»e alıştırma ve yöneltme.

2. Sınıfta, okulda ve evde çalışma metodunun araştırılması:

a. Öğrenciler nasıl çalışıyor ve öğreniyorlar?

b. Öğrenciler sınıfta, okulda veya evde çalışmalarını nasıl sürdürüyor ve geliştiriyorlar?

c. «İyi» yapılan bir işe veya ulaşılan «iyi» bir sonuca karşı gösterilen sevgi ve sempati.

3. Öğrencilere kazandırılacak başlıca nitelikler:

a. Doğruluk, düzenseverlik, itina, dürüstlük, sadakat, öğrenme zevki vb. ne ait örnekler;

b. Okuldan en çok nasıl faydalanabiliriz?

B. Okul, çocuk için neden gereklidir?

1. Hayat için ve hayata hazırlık için okul:

a. Öğrenim niçin bir haktır?
b. Öğrenimin önemi:
(ı). Kişi yönünden: Öğrenim kişiye ne gibi yararlar sağlar?
(ıı). Toplum yönünden: Okuldan yoksun ülkeler için geri kalmıştır?
2. Toplumun küçük bir örneği olarak okul:
a. Okulda toplum hayatına ve toplumun kurallarına nasıl alışırız?
b. Okulda öğrenci topluluğu:
(ı). Değişik çevrelerden gelen çocuklar;
(ıı). Değişik karakterlerde olan çocuklar.
c. Okul yönetmeliği niçin gereklidir?
(ı). Kişinin yaşayışı yönünden;
(ıı). Toplum yaşayışı yönünden.
ç. Disiplin ve disipline uyma alışkanlığını kazanma:
(ı). İnsanın seçme hürriyeti;
(ıı). Dıştan zorlama suretiyle disiplin;
(ııı). Serbestçe benimsenen disiplin.
d. Sorumluluk kavramı·
(ı). Yaptırıcı ve yerine getirici kuvvetler;
(ıı). Mükâfat ve ceza.
e. Okula ve okul çevresine karşı saygı:
(ı). Okul eşyasının, ders araçlarının ve kitaplarının korunması;
(ıı). Okulun temizliği ve çevreyi temiz tutma alışkanlığını kazanma.
f. Başkasına ve toplum değerlerine saygı:
(ı). Baskasına ait şeyleri de niçin kendimizinki gibi korumalıyız?
(ıı). Devlete ait şeylerin titizlikle korunması gerekliliği.

ÜNİTE II: ÇOCUK VE AİLE

A. *Aile*
1. Ailenin temeli:
a. Ana - baba;
b. Çocuklar.
2. Aile içinde yaşayış·
a. Ailenin eğitici rolü;
b. Ailenin ahlâkî rolü:
(ı). Aile yuvası (ocağı)nın sağladığı şeyler;
(ıı). Ana - babanın sürekli ve gerekli yardımı.
3. Aile topluluğu:
a. Aile arasında karşılıklı anlayış:
(ı). Aileyi kenetleyen duygu bağları (ailenin huzuru);
(ıı). Sevgi;
(ııı). Saygı;
(ıv). Takdir etme;
(v). Nezaket;
(vı). Koruma;
(vıı). Güven.
b. Aile topluluğunu teşkil eden üyelerin birbirlerine karşı tutumları.

ÜNİTE III: ÇOCUK VE GELİŞMESİ

A. *Ahlâkî gelişme*
1. Ahlâkî gelişimin bazı özellikleri:
a. Doğruluk ve dürüstlük;
b. Gerçek sevgisi;
c. Fikir ve hareketlerini belli etmede cesaret;
ç. Kendine saygı;
d. Başkasına saygı.
B. *Çocuğun ilişki kurduğu kişiler:*
1. Öğretmenlerle ilişkiler: Güven, saygı, itaat, şükran (minnet), vefa;
2. Arkadaşlarla ilişkiler: İyi ve kötü arkadaşlar;
3. Fark gözetmek niçin «iyi» sayılmaz?
a. Öğrenciler arasında;
b. Okulun şube ve sınıfları arasında.
4. İyi ve kötü dayanışma ne sağlar?
a. Takım (grup) teşkil etme;
b. Grubu bozan direnişler;
c. Takım (küme) kuruluşunda işbirliği yapma kardeşlik zihniyetini nasıl geliştirir?
ç. Adalet duygusu: Zayıfları koruma anlayışı ve tarihimizden örnekler.

5. Başkalarına niçin saygı göstermek zorundayız?
a. Ahlâk yönünden görgünün önemi:
(ı). Yaşayışın her yönünde davranış tutarlılığı;
(ıı). Sofrada nasıl davranmalı?
(ııı). Ziyaretlerde ve ziyafetlerde nasıl davranmalı?
(ıv). Trende, sokakta, otobüste davranışlarımız;
(v). Gezi, tatil toplulukları içinde davranışlarımız;
(vı). Halka açık yerlerde davranışlarımız.
b. İnsanların birbirlerine bağlılığı:
(ı). Sosyal duygululuk (insanın diğer insanlarla uyum içinde yasaması);
(ıı). İnsanlığı ilerleten kişilere karşı şükran borcumuz.
Ç. *Çocuğun içinde yaşadığı millî toplum:*
1. Tabiatı koruma;
2. Tabiat kuvvetlerine karşı insanın savaşı ve insanoğlunun başarıları;
3. Hayvanları sevme ve koruma:
a. İnsanın dostu hayvanlar;
b. İnsanın kurbanı hayvanlar:
(ı). Bilim hizmetinde (deney şartları içinde) hayvanlar;
(ıı). İnsanın ihtiyaçlarını karşılayan (kasaplık ve av) hayvanlar;
(ııı). İnsanın tutkularını tatmin eden (horoz düğüşü, boğa ve deve güreşi) hayvanlar;
(ıv). Kurbanlık hayvanlar.
Ç. *Çocuğun içinde yaşadığı millî tolum:*
1. Türk insanının içinde yaşadığı topraklar:
a. Vatan (yurt) kavramı;
b. Türk yurdu niçin varlığımızın temelidir?
c. Yurdun bölünmezliği;
ç. Yurda bağlılık, vatan borcumuz.
2. Türk milleti:
a. Millet niçin manevî bir birliktir?
b. Türk milletinin ülküsü;
c. Tarihte Türk kahramanlığı:
(ı). Türk tarihine dayanan menkıbelerde yiğitlik, fazilet ve kahramanlık örnekleri;
(ıı). Türklerin tarih boyunca ahlâkî değerlere verdikleri önemi gösteren örnekler
3. Tarihte Türk töresi (gelenekler ve görenekler);
4. Dinimiz.

İNSANIN KENDİSİ HAKKINDA BİLGİSİ

ÜNİTE IV: İNSANIN KENDİNİ TANIMASI

A. *Bir bütün olarak insan·*
1. İnsanın bazı davranışlarının gözönüne alınması: İnsanı hayvanlardan ayıran özellikler (benzerlikler ve farklar);
2. Çevre ve eğitimin kişiliğin gelişmesine etkisi;
3. İnsanın ahlâkî tamlığı.
B. *Başkalarına bakarak insanın kendini tanıması:*
1. Olumlu ve olumsuz tutumları karşılaştırma:
a. Ana - babaya, dostlara, tanıdıklara bakarak;
b. Kız ve erkek arkadaşlarına bakarak:
(ı). Dostluğa dayanan arkadaşlık;
(ıı). Kızların ve erkeklerin birbirine karşı davranışları.

ÜNİTE V: GEÇERLİ BİR HAL VE GİDİŞE UYMAK

A. *Başka kimselerden daha iyi mi yoksa kötü müyüm?*
1. Alışkanlıklar:
a. İyi alışkanlıklar edinmek;
b. Kötü alışkanlıkları bırakmada zekâ ve iradenin rolü.
2. İyi vasıflı veya hatalı olma:
a. Öğretmen aşağıdaki kavramlar arasında seçim yaparak, imkân ve fırsatların elverdiği ölçüde, bunları olaylara ve örneklere dayandırarak değerlendirmeye yardım edecektir:
Örnekler: Doğruluk, dürüstlük, iyilikseverlik, çalışkanlık, konukseverlik, cömertlik ve bunların karşısındaki olumsuz davranışlar.
b. Yalan: Korkaklıktan, ihmalden, mübalağadan ötürü hatayı başkasına yükleyerek veya övünmüş olmak için yalan söylemek niçin kötü bir davranıştır?
c. Samimiyet:
(ı). Ana - babaya;

(ıı). Dostlara;

(ııı). Devlete (vergi ödemelerde, gümrükte vb.) doğruyu söylemek niçin gereklidir?

ç. Dedikodu ve iftira niçin «iyi» sayılmaz?

(ı). Başkasını kötülemek;

(ıı). Söz getirip götürmek niçin «iyi» değildir?

d. Hırsızlık:

Örnekler:

(ı). Yapılan bir alışverişe yanlışlık sonucu az para vermek veya üste çok para iade edilmek durumunda kalınca veya sonradan farkına varınca ne yapmalı?

(ıı). Sahibi bilinmeyen bulunmuş bir şeyi gizlemek;

(ııı). Hile yapmak, çalmak, kandırmak. niçin «iyi» davranışlar değildir?

e. Uygun ve kaba şakalar;

f. Aşağıdaki kavramlar ne bakımdan «iyi» ne bakımdan «kötü» davranışlara örnek teşkil ederler? (öğretmen, imkân ölçüsünde, bunlardan bir kaçına olaylara dayandırarak yer verecektir.):

(ı). İhmâl, düzenseverlik, düzensizlik;

(ıı). Aşağılık duygusu, üstünlük duygusu (mahçupluk, utangaçlık, gurur, övünme, palavracılık, züppelik vb.);

(ııı). Sabır, sebat, öfke;

(ıv). Korkaklık, cür'et, pervasızlık, kendine hâkim olma;

(v). Tutumluluk, cimrilik, müsriflik;

(vı). Vefasızlık, sertlik, dikkafalık, vefakârlık, uysallık;

(vıı). Havailik, ciddilik;

(vııı). Kötümserlik, ilgisizlik, iyimserlik;

(ıx). Özgecilik, bencillik;

(x). Yaygaracılık, ağırbaşlılık.

ÜNİTE VI: İNSANIN DÜŞÜNCESİNİ VE BAKIŞ TARZINI GELİŞTİRMESİ

A. *Düşünce hayatı:*

1. Hür düşünme ve karar;
2. Sanat: «Güzel», «güzel»in insana ve zamana göre değişebileceği, zevk eğitimi;
3. Bilimlerin gerçek faydaları;
4. Ahlâklı yaşayış ve davranışa niçin lüzum vardır?

B. *Sosyal anlayış:*

1. Başka insanların bilinmesi ve anlaşılması: Turizm ve insanlarla temas;
2. İnsanseverlik anlayışı: Tabiatın ve kaderin yoksun bıraktıkları (Bedence arızalılar, kimsesiz çocuklar vb.);
3. Açlık ve sefalet: Karşılayıcı ve giderici tedbirler, kuruluşlar.

V. SINIF

ÜNİTE I: TOPLUM İÇİNDE İNSAN

A. *Çocuğun içinde yaşadığı çevre ve toplum:*

1. Sosyal sonuçlar (çevrenin özelliğine göre seçilecek örnekler üzerinde):

a. Aşağıdaki yönlerden, insan yaşayışının somut olarak incelenmesi:

(ı). Hayat seviyesi;

(ıı). Çalışma şartları;

(ııı). Öğrenim ve haber alma hakkı;

(ıv). Düşüncesini sözle ve yazıyla ifade hakkı.

b. Sosyal refah:

(ı). Yoksulluğun sebepleriyle ilgili örnekler üzerinde inceleme;

(ıı). Sosyal refahın şartlarına toplu bir bakış: İnsanların çeşitli ihtiyaçları açısından (barınma, beslenme, sağlığı koruma vb.).

B. *Eşitsizliğe karşı nasıl davranmalı?*

1. Sosyal adalet yargılama (merhamet, şefkat);
2. İnsan haklarından her insanın eşit olarak yararlanması (imkân ve fırsat eşitliği).

C. *Ödevlerimiz ve Sorumluluklarımız:*

1. Kişinin toplum içindeki yaşayışıyla ilgili ahlâki kavramların incelenmesi:

a. Kişi olarak insan: Hayata saygı (tabii ölüm, ırk katliamı, intihar, meşru savunma);

b. Çalışan varlık olarak insan ve çalışmanın önemi:

(ı). Sendika kuruluşları;

(ıı). Yardım kurumları.

c. Vatandaş olarak insan: Siyasi sorumlulukların ahlâki dayanağı.

ÜNİTE II: MESLEK ÇEVRESİ İÇİNDE İNSAN

A. *Meslek seçimi ve ahlâk:*

1. Herkes için çalışma hakkı;
2. El emeği ve zihin emeği;
3. Çalışanların yeni tekniklere intibakı;
4. Makine medeniyeti ve ahlâk.

ÜNİTE III: İNSAN VE GRUP AHLÂKI

A. *Hürriyet kavramı:*

1. Ana - babaya, okula, topluluk hayatına, ahlâka ve ahlâk değerlerine karşı çıkış;
2. Kişiliğini kabul ettirme;
3. Cinsiyete göre davranış: Kadınlar ve erkekler arasındaki farklar;
4. Sorumluluk.

B. *Haklılık ve haksızlık kavramı:*

1. Başkalarının hakkı;
2. Sosyal hayatın kurallarına karşı ilgisizlik;
3. Haklılık ve haksızlık anlayışına toplu bakış.

YETİŞKİNİN ŞARTI VE DURUMU

ÜNİTE IV: AİLE AHLÂKI

A. *Aile:*

1. Ahlâk yönünden ailenin rolü ve önemi;
2. Ahlâki olgunluk:

a. İnsanın kişiliğini kabul ettirmesi;

b. Aile üyelerinin sorumlulukları.

3. Ailenin yaşayışı ile ilgili şartlar:

a. Maddi şartlar;

b. Duygu yönünden şartlar;

c. Sosyal yönden şartlar;

ç. Ahlâki şartlar.

ÜNİTE V: AHLÂK VE EMEK

A. *Sosyal problemler:*

1. Emeğin anlamı: Emeğin değer yaratıcılığı;
2. Üretimi artırıcı metodlardan nasıl faydalanılır?

a. Birlikte çalışma (işbirliği):

b. İmece anlayışımız.

3. Başkasının sırtından geçinmenin kötülüğü.
4. Boş zamanı değerlendirme.

ÜNİTE VI: MİLLETLERARASI AHLÂK

A. *İnsanlığın uğradığı âfetler:*

1. Tabiî afetler.
2. Savaş.
3. Hastalık.
4. Açlık.
5. Cehalet.
6. Dünyada aşırı nüfus artışı.

B. *Milletlerarası yardım kuruluşları:*

Ortaokul:

Ortaokul ahlâk dersi programı, bu dönemdeki öğrencilerin ergenlik çağının başlangıcında olmaları ve ayrıca içinde bulundukları kültürün etkileri dikkate alınarak, uygulamada esnekliğe imkân verecek şekilde düzenlenmiştir. Öğretmen, çevre şartlarını, çocukların psiklojik ve sosyal gelime durumlarını, olgunluk seviyelerini, ihtiyaçlarını dikkate alarak aşağıda gösterilen konulardan bazılarını seçebileceği gibi bazı konulara ağırlık verebilir veya hiç yer vermeyebilir.

I. SINIF

İNSANIN KENDİ MUTLULUĞUNU HAZIRLAMASI

I. Ahlâk dersine başlangıç bilgileri.

II. Hayattan ne bekliyoruz?

III. Mutluluğa nasıl ulaşırız?

İNSANIN İŞBİRLİĞİ YAPMASI GEREKLİLİĞİ

IV. Gruplara niçin bağlıyız ve bu bağlılık nasıl olmalıdır?

V. Kişi kendini nasıl tanıtır?

VI. Sorumluluğumuzu ortaya koyan bazı problemler.

II. SINIF
İNSANIN SORUMLULUĞU ÜSTÜNE ALMASI
I. Sorumlu sosyal grup: Öğrenci topluluğu.
II. Aile ahlâkı.
DÜNYA VE HAYAT KARŞISINDA KİŞİNİN TAVRI
III. Bugünkü dünyanın görünüşü.
IV. İnsanın emelleri.
III. SINIF
YARDIMDA BULUNMASINI BİLMEK
I. İnsanî değerler.
II. Yaptırıcı Kuvvetler.
İNSANIN KENDİNİ DEĞERLENDİRMESİ
III. İnsanın yaratışları.
IV. İnsanın içinde yaşadığı sosyal kurumlar: Din ve ahlâk
I. SINIF
İNSANIN KENDİ MUTLULUĞUNU HAZIRLAMASI
I. AHLÂK DERSİNE BAŞLANGIÇ BİLGİLERİ
A. Ahlâk dersinin tanıtılması:
1. Ahlâk dersinin anlamı ve ders konularına toplu bakış;
2. Millî değerlerin kazandırılmasında ahlâk dersinin rolü ve önemi;
3. Ahlâk dersinin işlenişinde uygulanacak yol:
a. Sınıfta grup çalışması yapılması;
b. Toplu çalışma metodlarında işbirliğinin gerçekleştirilmesi.
II. HAYATTAN NE BEKLİYORUZ?
(Öğrenciler arasında mutluluğun herkes için neden bir hak olduğu sorusu hakkında anket yoklamasından hareket edilerek sonuçları üzerinde de tartışılabilir.)
A. Mutluluğu nasıl anlıyoruz?
1. Beden sağlığı bakımından:
2. Ruh sağlığı bakımından:
a. Ahenk içinde yaşamak:
(ı). İnsanın kendi kendisiyle uyuşması (kişinin kendi haysiyesine güveni);
(ıı). İnsanın başkalarıyla uyuşması.
b. Tabiata ve nesnelere değer vermek.
3. Maddi bakımdan:
a. İnsanın gerçek ihtiyaçları;
b. İnsanın sonradan öğrenip şartlandığı ihtiyaçlar .
4. Meslek bakımından·
a. Topluma yararı yönünden meslekler arasında fark gözetilmemesi;
b. İsteğe ve kabiliyete göre meslek seçebilme;
c. Türk geleneğinde meslek ahlâkı.
III. MUTLULUĞA NASIL ULAŞIRIZ?
A. Kişi olarak:
1. Mutluluğu (şans, tesadüf, kader deyip) beklemek gerekli mi, yoksa onu hazırlayacak şartlara göre mi hareket etmeli?
2 .Mutluluğa ulaşmada başlıca faktörler: (Sabır, cesaret vb.);
3. Zorluklar karşısında niçin ümitsizliğe kaplamamalıyız, iyimser olmalıyız?
B. Bir grubun üyesi olarak:
1. Aile (ana - baba ile birlikte ahenk içinde yaşamak):
a. Ana - baba ve çocuklar yönünden:
(ı). Ana - babanın çalışma hayatında karşılaştığı güçlükleri anlamak için çaba gösterme;
(ıı). Ana - baba tarafından anlaşılmağa ve onların güvenini elde etmeğe çaba gösterme;
(ııı). Ana - babaya maddeten ve manen destek olma.
b. Erkek ve kız kardeşler yönünden:
(ı). İşbirliği yapmak, birbirlerine yardım etmek, birbirlerine yük olmamak, birbirlerine zorla birşey kabul ettirmemek;
(ıı). Kardeşler arasında kıskançlık, çekememezlik, hırçın tutumlar.
c. Kimsesiz çocukların korunması;
ç. Sonuç:
(ı). Çocukların geleceğe hazırlanmasında ailenin görevi;
(ıı). Çocukların geleceğe hazırlanmasında Türk toplumunun değerleri.
2. Okul:
a. Okul ne sağlar?
(ı). Okul, eğitir ve öğretir;
(ıı). Okul, eğitir ve öğretirken ahlâkî davranışları da etkiler;
(ııı). Okul, hayata hazırlar;
(ıv). Okul, kişinin istismarını önler;
(v). Okul, davranışlarımızda millî değerlerin yansımasına imkân hazırlar.
b. Okulun koruduğu düzen karşısındaki tutumumuz.
3. Okul - dışı çevre:
a. Başka insanları tanımak için çaba gösterme;
b. Başkalarının haklarına saygı gösterme;
c. Yardımlaşma, dayanışma, işbirliği;
ç. Türklerin hayır kurumlarına verdikleri önem.
4. Sonuç:
a. Üyesi bulunduğumuz grubu gereğince temsil edebiliyor muyuz?
b. Bir grup üyesi olarak sorumluluklarımız nelerdir?
c. Bir grup üyesi olarak kişi mutluluğa ulaşmada sosyal değerleri nasıl yansıtır?
İNSANIN İŞBİRLİĞİ YAPMASI GEREKLİĞİ
IV. GRUPLARA NİÇİN BAĞLIYIZ VE BU BAĞLILIK NASIL OLMALIDIR?
(Öğrenciler arasında bir anket yoklamasından da hareket edilebilir.)
A. Çağımızın özelliği:
1. Doğuştan itibaren bağlı olduğumuz gruplar:
a. Aile;
b. Yaşadığımız çevre;
c. Memleketimiz;
ç. Dünyadaki yerimiz.
2. Katlacağımız gruplar·
a. Dost - arkadaş grupları;
b. Grupların amaçları, kişilerin grup içindeki rolleri;
c. Kişilerin grup içinde boş zamanlarını değerlendirmesi.
3. Çağımızın özelliği karşısında Türk insanının sosyal gruplara bağlılığı.
V. KİŞİ KENDİNİ NASIL TANITIR?
A. Kişinin kendini belli etmesinde bazı yollar (somut örnekler üzerinde):
1. Kişinin kendini bilmesi;
2. Kişinin kendini gerekli bilgilerle donatması;
3. Kişinin çeşitli faaliyetlere katılması;
4. Kişinin ahlâkî, sosyal, meslekî. siyasî bakımlardan mücadele etmesi;
5. Kişinin millî değerler uğrunda kendini feda etmeyi göze alması.
VI. SORUMLULUĞUMUZU ORTAYA KOYAN BAZI PROBLEMLER
A. Hayata saygı:
1. Dünyada ve gelişme yolundaki ülkelerde açlık;
2. Nüfusun hızla artışı;
3. *Savaş ve barış;*
a. Ekonomik sebepler;
b. Siyasî sebepler.
4. Ölüm karşısında tutumumuz:
a. Adam öldürme;
b. Meşru savunma;
c. Vatan savunmasında şehitlik ve gazilik.
B. İnsan varlığına saygı:
1. Haklar ve ödevler·
a. İnsanın hürriyetleri;
b. İnsanın hakları ve ödevleri;
c. Anayasamızda temel hak ve hürriyetler;
ç. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi;
d. Tarihte Türklerin insan haklarına verdiği önem.
2. Kadın - erkek eşitliği:
a. Kadın hakları;
b. Tarihte Türk kadınının eşitliği.
C. Çalışana ve çalışanın emeğine saygı:
1. Çalışanlar ve emeğin değerlendirilmesi:
a. Çalışanların durumu;
b. Sosyal güvenlik.

2. Yeni tekniklere uyabilme ve sürekli yetişme gerekliliği.

Ç. *Adalet ve ahlâk:*

a. Kanunları ihtiyaçlara, gelişen ve değişen hayata uygun hale getirmek;

b. Örf ve âdetler;

c. Töre hukuk ve ahlâk;

ç. Tarihte Türk töresi.

II. SINIF

İNSANIN SORUMLULUĞU ÜSTÜNE ALMASI

I. SORUMLU SOSYAL GRUP: ÖĞRENCİ TOPLULUĞU

A. *Öğrencilerin sorumluluğu:*

1. Öğrencileri sorumluluğa hazırlayan şartlar;

2. Okul ve sınıf içinde öğrencilerin durumu;

3. Öğrencilerin millî değerlerle beslenmesine olan ihtiyaç.

B. *Yeni durumlara alışma ve alıştırma:*

1. Yeni durumlara alışma ve alıştırma ile ilgili bazı tanıtmalar, teknikler ve araçlar.

2. Otomatik hale gelecek hareketlerin kazanılması suretiyle alıştırma;

3. Alışma ve alıştırmayla ilgili kitle haberleşme araçları:

a. Afişler; b. Basın;

c. Radyo; ç. Televizyon;

d. Sinema.

II. AİLE AHLÂKI

(İncelenen kavramların ahlâki görünüşü üzerinde durulacaktır.)

A. *Ailenin önemi:*

1. Ana - baba için;

2. Çocuklar için;

3. Türk toplumunda ailenin önemi.

B. *Uyumlu bir ailenin şartları:*

1. Karakterlerin uyuşması yönünden bir anlaşma gerekliliği: Sosyal ve ahlâki olgunluk;

2. Düşünce ve kanaatların uyuşması yönünden bir anlaşma gerekliliği;

a. Karı - kocanın hakları ve ödevleri;

b. Evliliğin kaldırılması: Boşanma.

3. Eğitim bakımından bir anlaşma gerekliliği:

a. Çocukların hakları ve ödevleri;

b. Çocukların birbirlerine ve ana - babaya karşı ödevleri;

c. Evde işlerin bölüşülmesi (iş bölümü).

4. Mali dengenin gerekliliği:

a. Ailenin gelirine göre evin yönetilmesi;

b. Aile dirlik ve düzenliğinin sağlanmasında çeşitli kaynakların maksatlı kullanılması;

5. Sağlıklı olmanın gerekliliği:

a. Sosyal hastalıklar (trahom, verem vb.);

b. Keyif verici maddelere alışkanlık ve zararları.

DÜNYA VE HAYAT KARŞISINDA KİŞİNİN TAVRI

III. BUGÜNKÜ DÜNYANIN GENEL GÖRÜNÜŞÜ

A. *Gelişmiş ülkeler - gelişmekte olan ülkeler:*

1. Değişik yasayış tarzlarının (köy ve şehir topluluklarına göre) aşağıdaki yönlerden somut olarak incelenmesi:

a. Hayat seviyesi;

b. Çalışma şartları;

c. Haklar ve ödevler.

2. Sosyal refah kavramı,

3. Sosyal refahı sağlayıcı tedbirler:

a. Eğitim, öğretim, ekonomi vb. alanlarda işbirliği suretiyle sosyal dayanışmayı gerçekleştirme;

b. Milletlerarası kuruluşların katkısı.

4. Barışçı bir dünyanın hazırlanmasında gençliğin rolü.

IV. İNSANIN EMELLERİ

A. *Sosyal refaha ulaşma isteği:*

1. Sosyal refah kavramı üzerinde örnekler;

2. Kişilerin payları;

3. Toplumun payı;

4. Tekniğin payı;

5. Tabiatta güzellik ve insan tarafından yaratılmış güzellik: Sanat;

6. Günlük yaşayışa «güzel» olan şeyin girişi:

a. Giyim;

b. Ev eşyası estetiği;

c. Şehircilik;

ç. Süsleme sanatları;

d. Millî değerlerin günlük yaşayışta yansıması.

B. *Gerçeğe ulaşma isteği:*

1. Araçlar:

a. Hür araştırma;

b. Bilim metodunun uygulanması:

(I). Güzlem ,deney ve akıl yürütme;

(II). Özel bir alanda (tıp vb. gibi) ardarda elde edilen başarıların incelenmesine dayandırılan sonuçlar;

c. Gerçek sevgisi ve ahlâk.

C. *Adalete ulaşma isteği:*

1. Hukuk ve genelekler (örf ve âdetler);

2. Hukukun evrimi:

a. Cezalandırma kavramının, şeklinin ve hedefinin evrimi;

b. Sosyal intibaksızlığın giderilmesinde yeni yollar.

3. Suçluluğun önlenmesinde ahlâki ve manevi değerler.

III. SINIF

YARGIDA BULUNMASINI BİLMEK

I. İNSANÎ DEĞERLER

A. *İnsan, öteki canlı varlıklardan aşağıdaki yönlerden farklıdır:*

1. Düşüncesi; 2. Eylemlerinde serbest olması;

3. Bunlardan ileri gelen hürriyeti (hür bir varlık olarak insan);

4. Ahlâkça kendi başına buyruk olması;

5. Tarihî bir varlık olması.

B. *İnsanın öteki canlı varlıklardan farklılığının sonuçları:*

1. İnsanın haysiyetine saygı:

a. Başlıca örnekleri: Her türlü şekilleriyle kötüyü teşvik etme.

2. Aşağıdaki alanlarda mükemmelliğin araştırılması:

a. «Doğru» yönünden·

(ı). Bilimsel düşücenin belli başlı basamakları;

(ıı). Objektifliğin anlamı;

(ııı). Bilim ve ahlâk arasındaki ilişkiler.

b. «Güzel» yönünden: Estetik değerler:

(ı). Olumlu ve olumsuz değerler bakımından güzellik kavramı;

(ıı). Tabiatta güzellik ve insan tarafından yaratılmış güzellih: Sanat;

(ııı). Günlük yaşayışımızın her alanında (evde, çalışmada, dinlenme ve boş zamanları değerlendirmede ve kamu kesiminde) «güzel»;

IV. Ahlâki yaşayış üzerinde estetik değerlerin etkisi.

c. «İyi» yönünden:

(ı). (Şuurla karşılaştırılarak) vicdan;

(ıı). Zekâ ve vicdan:

1 — Zekânın vicdan üzerinde etkisi;

2 — Eleştiriye dayanan inceleme:

Menfaat yönünden «iyi»;

Ödev yönünden «iyi»;

Sevgi yönünden «iyi»;

İyi için «iyi».

(III). İyi ve kötü kavramlarının karşılaştırılması:

1 — Birçok ahlâk görüş ve tutumlarının var oluşu;

2 — Kabul edilebilir bir çok davranışların var oluşu;

3 — Hoşgörü;

4 — İyi ve kötü hakkında değişmez değerler.

II. YAPTIRICI KUVVETLER

A. *Tabiî olan yaptırıcı kuvvetler:*

1. İnsanın kendisinin biricik hâkimi olduğunun biyolojik yönden değerlendirilmesi;

2. İnsanın kendisinin biricik hâkimi olduğunun ahlâk yönünden değerlendirilmesi: Tatmin, pişmanlık, vicdan azabı vb.

B. *Kamuoyunun yaptırıcı kuvvetleri:* Komuoyunun yaptıcı kuvvet olarak görünüşü ile ilgili örnekler.

C. *Adaletin yaptırıcı kuvvetleri:*

1. Kanun;

2. Çeşitli cazalandırma yolları.

İNSANIN KENDİNİ DEĞERLENDİRMESİ

III. İNSANIN YARATIŞLARI

A. İnsanla ilgili bilim dalları ve ahlâk:

1. Bilginin genişlemesinin insan üzerindeki etkileri:

a. Bilen bir varlık olarak insan;

b. İnsanlığın hizmetinde bilim;

c. Bilim, insanları mutlu kılmaya yeter mi?

2. Bilimsel araştırma ve bilim ahlâkı;

3. Bilim ve teknik ile çevrenin değiştirilmesi;

4. Bilimdeki ilerlemelerin sonuçları: Makine medeniyeti ve ahlâk.

B. İnsanın büyüklüğü:

1. Sürekli gelişme:

a. İnsanı nesne olarak ele alan görüşlerin eleştirilmesi;

b. İnsanın amaçlarını ve ülkülerini gerçekleştirme çabaları.

2. Ahlâk bakımından insanın geleceği;

3. Türk geleneğinde insanın değeri.

IV. İNSANIN İÇİNDE YAŞADIĞI SOSYAL KURUMLAR: DİN VE AHLÂK

A. Din olayının açıklanmasında:

1. Psikolojik;

2. Ahlâkî;

3. Sosyal;

4. Teolojik sebepler.

B. İnanç problemi:

1. Körükörüne mi, yoksa bilerek mi yapar ve uyarız?

2. İnanç ve din arasındaki ilişkiler;

3. İnanç ve ahlâk arasındaki ilişkiler;

4. İnanan bir varlık olarak insan.

C. Ahlâklılığın:

1. İçten görünüşleri:

a. Vicdan;

b. Ödev duygusu;

c. Sorumluluk duygusu;

ç. Hürriyete inanma;

d. İnsanın haysiyetine saygı;

e. Ahlâki ilgisizlik, özgecilik, kutsala karşı saygı fedakârlık.

2. Dış görünüşleri:

a. Medeniyet;

b. Sosyal düzen;

c. Kural ve kanun

3. Millî değerlerle ilişkisi ve Türk töresi.

Lise ve dengi okullar

Lise ve dengi okulların ahlâk dersi muhtevasında ilk ve orta okulda olduğu kadar ayrıntılara gidilmemekle beraber, belli ölçüler içinde muhtevanın bütünlüğünün korunmasına çalışılmıştır.

I. Sınıfta. daha çok, genel açıdan, başlangıç bilgileri niteliğinde ahlâki gerçeklerden hareket edilerek ahlâkın bilimsel kaynaklarına değinilmiş ve «insan hayatının gayesi ve anlamı»na ağırlık verilmiştir. «İnsanın yaşayışı ve ahlâk» konusuna sınırlı bir yer ayrılmıştır.

II Sınıfta, «ahlâkın psikolojik görünüşü»nü ahlâkın feslefî temelleri tamamlamakta ve ağırlık «sosyal ahlâk» üzerine kaydırılmış bulunmaktadır.

I. SINIF

I AHLÂKIN NİTELİĞİ

A. Ahlâk nedir?

1. İnsanın yaşayışı ahlâkla ilgili soruları sordurur;

2. Bazı yargı türleri ve ahlâkla ilgisi;

3. Ahlâklılığın iç ve dış görünüşleri;

4. Ahlâkî eylemin amaçları;

5. Ahlâkın konusuna toplu bakış.

B. Bilim ve ahlâk alanları:

1. Bilim ve ahlâk arasındaki farklar ve kesin ayrılık noktaları;

2. Bilimin sonuçlarını ahlâkta görmek;

3. Bilimde ilerlemelerin örfler üzerindeki mutlu etkileri;

4. Pratik felsefe olarak ahlâk;

5. Ahlâk ve din.

II. İNSAN HAYATININ GAYESİ VE ANLAMI

A. Yapıp - eden bir varlık olarak insan:

1. Gayelerin peşinde olma;

2. İnsan hayatının gayesi;

3. Gayeler ve sınırlı olan hayatımız.

B. Ahlâki hayatın ilkeleri:

1. İlkelerin genel özellikleri;

2. Ahlâkî hayatın ilkelerini arama;

3. İnsanın değeri;

4. Sosyal hayatın değeri;

5. Türk toplumunda insan hayatının değeri ve gayesi.

C. Hayatı değerli kılan ahlâki eylemler:

1. Ahlâkî eylem:

a. İrade ve isteğe bağlı seçim;

b. Niyet ve eylem;

c. Ahlâkın özü olarak eylem;

ç. Ahlâkın karar verme ile ilişkisi;

d. Her ahlâki eylem yetkinlik fikrini gerektirir.

2. Ödev çatışmaları:

a. Vicdan muhasebesi;

b. Uğrunda mücadele edilen değerler.

3. Değerleri duyan varlık olarak insan:

a. Değer verme ve «iyi»;

b. İnsanoğlu ve «iyi»;

c. Kendi başına «iyi»;

ç. «Kötü»nün niteliği;

d. Herkesçe benimsenen «iyi değerler»;

e. Ahlâki ve dini bakımdan «iyi» ve «kötü»;

f. Alışkanlıklar, erdemler ve kusurlar.

4. Hür bir varlık olarak insan:

a. Ahlâk ve hürriyet:

(ı). İnsanın eylemlerinde hür oluşu;

(ıı). İnsanın hürriyetlerini kısıtlayan çevre şartları;

(ııı). Hürriyetin sağladığı üstünlük.

b. Ahlâk ve eşitlik:

(ı). Adalet ve merhamet;

(ıı). Eşitlik ve eşitsizlik

c. Türk geleneğinde hürriyet ve adalete verilen değer.

III. İNSANIN YAŞAYIŞI VE AHLÂK

A. Kişiye saygı:

1. İnsanın maddî varlığına saygısı:

a. Yaşamak ödevi:

(ı). Ahlâk bakımından intihar;

(ıı). Sağlık kurallarına uyma gerekliliği;

(ııı). Bedeni eğitmenin gerekliliği.

b. Sağlığa zararlı kötü alışkanlıklar:

(ı). İçki ve sigara alışkanlığı;

(ıı). İlaçların kötüye kullanılması ve diğer zararlı alışkanlıklar;

(ııı). Kötü alışkanlıklara karşı mücadele.

2. Kişinin haysiyeti:

a. Kendimize olduğu gibi başkalarına da saygı gösterme;

b. Haklarla ilişkisi bakımından ödevler;

c. Başkalarının hürriyetlerine saygı.

3. Sosyal yaşayış kuralları ve kişinin ahlâklılığı.

II. SINIF

I AHLÂKIN PSİKOLOJİK GÖRÜNÜŞÜ

A. Ahlâkî davranışın psikolojik yönü:

1. Ahlâkî davranışı etkileyen faktörler:

a. «Şuur» ve «Üst - ben» ilişkileri;

b. «Benlik» ve benliğin kuruluşu;

c. «Benlik» ve ideal ilişkileri.

2. Ahlâkla ilgili yargılar.

a. Ahlâk yargılarında bulunmanın başlıca basamakları;

b. Ahlâklılığın gelişme basamakları;

c. Cinsal ahlâk:

(ı). İffet ve namus anlayışı, utanma duygusu;

(ıı). Evliliğin iyiliği.

B. Psikoloji ve ahlâk:

1. Şuur ve vicdan arasındaki ilişkiler:

a. Şuur ve vicdan kavramlarının yorumu;

b. Ahlâkî yaşayışın psiklojik temelleri;

c. Psikolojik bakımdan ahlâk - dışı haller, iç yaşayışın dışlaşması ve insanın kendinin farkına varması gerekliliği.

2. Vicdanın yapıcı unsurları:

a. Şuurdan vicdana geçiş bir ilerlemeyi gösterir;

b. İnsanın doğruluğu ahlâklılığından ileri gelir.

II. AHLÂK VE FELSEFE

A. Ahlâkın felsefi temelleri:

1. Ahlâk için temel arama ihtiyaçları:
a. Ahlâk hakkında temelli bazı görüşler;
b. Etik'in asıl problem alanı.
2. Ahlâk, neden felsefi bir disiplindir.
3. Ahlâk ile etik arasındaki farklar;
4. Bir ahlâk felsefesine ihtiyaç varmıdır?

B. Tarih boyunca insana bakış tarzı:

1. Ahlâk açısından insan;
2. İnsan açısından ahlâk.

C. «İyi» ve insanın iyiye yönelmesi:

1. «İyi» kavramı:
a. Ahlâkî eylem içinde «iyi»;
b. Mutlak ve ideal;
c. Eylemlerin ideal meşrulukları.
2. «İyi»ye tabiî olarak yönelme:
a. Yönelmenin engellerle karşılaşması;
b. İsteyen bir varlık olarak insan;
c. Ahlâkça ilerleme var mıdır?

III. SOSYAL AHLÂK

A. İnsanı medenileştirici disiplin olarak ahlâk:

1. Örf ve âdetler ile ahlâk:
a. Örf ve adetlerin izafiliği;
b. Ahlâkın değişmezliği.
2. Sosyal hayat:
a. Sosyal hayatın ilkeleri ve problemleri;
b. Medeniyete doğru çaba .
3. İdeal adalet:
a. Adalet ideali nedir?
b. Sosyal bir varlık olarak insanın ödevi;
c. Adalet tarzları ve çeşitleri.
4. Ideal adaletin yorumlanması:
a. Tabiî hukuk fikri;
b. Yarlıgama (merhamet, şefkat, lütuf) fikri;
c. Dayanışma fikri.
5. Din ve ahlâk (Dinin ahlâkî buyrukları).

B. Adalet ilkesinin uygulanışı:

1. Hukuk ve temelleri:
a. Hukukun sosyal kaynağı;
b. Tabiî hukuk dayanağı.
2. Sorumluluğun temelleri ve dereceleri:
a. Sorumluluğun sosyal kaynakları;
b. Sorumluluğun şekilleri ve dereceleri.
3. Ahlâkî yargı ve yargı kurumları;
4. Yaptırıcı kuvvetler:
a. Yaptırıcı kuvvetler ve çeşitleri;
b. Erdem ve mutluluk.
5. Ceza sorumluluğu;
6. Türk geleneğinde adalet ilkesi ile ilgili örnekler.

C. Hukukun garantileri:

1. Siyasî devlet ve ahlâk desteği:
a. Vatan:
(ı). Vatanın bölünmezliği;
(ıı). Vatan sevgisi.
b. Millet:
(ı). Millet birliği;
(ıı). Millet sevgisi.
c. Devlet:
(ı). Devlet ve bölünmezliği;
(ıı). Devletin sürekliliği
2. Sosyal adalet:
a. Eşitlik gözeten adalet;
b. Hakkın eşitliği ve gerçek eşitlik.
3. Demokrasi ve ahlâk·
a. Demokrasinin anlamı;
b. Demokrasi sevgisi ve demokrasi düşmanlığı;
c. Demokratik hürriyet ve eşitlik.
4. Savaş ve ahlâk:
a. Savaş ve barış;
b. Savaşta ahlâk;
c. Türklerde savaş yasaları.
5. Makina medeniyeti ve ahlâk:
a. Teknolojinin emrinde ve hizmetinde insan;
b. Teknoloji ve insanî değerler.

Ç. Aile hayatı ve ahlâk:

1. Aile toplumun hücresidir;
2. Ailenin evrimi ve aldığı faklı şekiller;
3. Aile ocağına ait problemleri doğuran şartlar:
a. Maddî şartlar;
b. Duygulara bağlı şartlar;
c. Sosyal şartlar;
ç. Ahlâkî şartlar;
d. Manevî şartlar.
4. Evlilik:
a. Evliliğin iyiliği ve devamlılığı;
b. Boşanma ve ahlâkî sonuçları;
c. Kadın ve erkeğin durumu (Medenî Kanun yönünden).
5. Aile içinde çocuk:
a. Çocuklara karşı ana - babaların hakları ve ödevleri;
b. Ana - babaya karşı çocukların hakları ve ödevleri;
c. Çocukların birbirlerine karşı hakları ve ödevleri.
6. Ailenin sosyal ve ahlâki rolü;
7. Aile duygusunun eğitimi:
a. Aile ocağında;
b. Okulda;
c. Toplumda.

BU DERGİDEKİ KANUNLAR, KARARLAR VE TAMİMLERLE DİĞER YAZILAR TARAFIMIZDAN OKUNMUŞTUR

1	12	23	34	45
2	13	24	35	46
3	14	25	36	47
4	15	26	37	48
5	16	27	38	49
6	17	28	39	50
7	18	29	40	51
8	19	30	41	52
9	20	31	42	53
10	21	32	43	54
11	22	33	44	55

MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ — ANKARA